

DEN NORSKE KIRKE

Hamar bispedømmeråd

Kultur-og Kirke departementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 29.08.2008

Vår ref: 08/235-7 FGR

Deres ref:

Høringsuttalelse - Styrket demokrati i Den norske kirke

Hamar bispedømmeråd og Hamar biskop (heretter kalt høringsorganene) har følgende svar til Kultur- og kirke departementets innstilling "Styrket demokrati i Den norske kirke":

Generelle betraktninger

Kirken konstitueres ved evangelieforkynnelse og sakramentsforvaltning. Hvordan kirken organiseres kommer an på hva som best tjener kirken i dette oppdraget. Utviklingen av et kirkelig demokrati er således en naturlig følge av en luthersk kristendomsforståelse hvor alle dømte mottar troen og gis den samme verdighet innfor Gud. Enhver som er døpt og medlem i kirken har den samme verdighet og eier den samme meningsberettigelse som ethvert annet medlem. Vi gleder oss over at arbeidsgruppen i innstillingen viser en helhetlig tenkning og at det på dette grunnlag gis gode innspill til videre arbeid med demokratiutviklingen i kirken.

Høringsorganene er enig i at det er behov for å styrke interesse og deltagelse ved kirkelige valg fra større deler av kirkens medlemmer. Likevel er det viktig å understreke, slik også arbeidsgruppen uttaler, at "Den norske kirke har en helhetlig styringsstruktur som både i historisk og aktuelt perspektiv framtrer som forholdsvis demokratisk." Vi mener at ulike syn og interesser også gjennom dagens ordninger har blitt relativt godt ivaretatt. Slik sett gjelder det å finne en god balanse mellom økt demokratisk deltakelse og samtidig sørge for at kirkens særskilte behov som et trossamfunn blir ivaretatt på en adekvat måte.

I dag foreskriver kirkeloven representasjon av både lek kirkelig tilsatt og prest i bispedømmeråd, kirkemøte og kirkeråd. I vår høringsuttalelse argumenterer vi for at disse begrensningene bør fjernes. Slik vi ser det ivaretar biskopen den geistlige representasjon i organene på en tilfredsstillende måte slik at en spesifikk presterepresentasjon ikke er nødvendig. Både prest og lek kirkelig tilsatt bør være valgbar til de kirkelige råd på linje med øvrige leke medlemmer.

Svært mange sider ved saken er tilfredsstillende belyst i innstillingen. Likevel savnes en grundigere refleksjon over den avstand mange valgte rådsmedlemmer opplever mellom egen styringsvilje og den reelle makt vervet gir. Kanskje bør en ikke bare utvikle nye valgordninger, men også vurdere å overføre mer makt til de valgte som skal styre. En styrking av de enkelte råds ansvar og myndighet vil også fremme interessen for valg og øke valgdeltagelsen.

Menighetsrådsvalg (5.1)

Høringsorganene støtter innstillingen i at det ikke trengs endringer i disse valgordningene. Videre støtter vi i de tiltak innstillingen anbefaler for å styrke demokratisk legitimitet og deltagelse.

Kirkemøte- og bispedømmerådsvalg (5.2)

Det er et godt grep å snu fokuset slik at en gjennomfører bispedømmevise valg av representanter til kirkemøtet og så la disse utgjøre det stedlige bispedømmeråd. Likevel bør fokus holdes på begge valg og at det i informasjon til medlemmene benevnes som både kirkemøte- og bispedømmerådsvalg.

Kirkemøtets og bispedømmerådets sammensetning (5.2.1)

Høringsorganene støtter innstillingen i at antallet kirkemøtedelegater utvides og at det foretas en viss differensiering mellom bispedømmene. Vi anser 8 leke fra Hamar bispedømme som et rimelig antall. Ut over dette har vi følgende innspill:

- Nominasjonskomiteen bør ha stor frihet i sitt arbeid med å finne gode kandidater og kunne legge en rekke ulike kriterier til grunn for sine valg. Komiteen har ansvar for å sikre bredde og mangfold blant de nominerte.
- Kirkelig tilsatte bør være valgbar på linje med øvrige leke medlemmer. De begrensninger kirkeloven i dag legger på antallet lek kirkelig tilsatte bør fjernes. Det er ingen tilsvarende regulering av antall representanter fra bestemte yrkesgrupper i kommunestyre, storting eller lignende.
- Biskopen ivaretar den geistlige representasjon på kirkemøte og i bispedømmeråd. Kirkelovens krav om presterepresentasjon i § 23,b bør derfor fjernes.
- Bispedømmerådene bør gis mulighet til å benytte en annen ansettelsespraksis enn den nåværende. Vi støtter innstillingens forslag om at arbeidsgiveroppgaver og tilsettingssaker behandles av et partsammensatt administrasjonsutvalg hvor leke medlemmer er i flertall.

Preferansevalg (5.2.2)

Mangfold og vital meningsbrytning er avgjørende viktig når kirkens styringsorganer skal finne gode løsninger på de utfordringene kirken møter i sin virksomhet.

Høringsorganene ser positivt på innstillingens initiativ for å sikre dette mangfoldet.

Rådet har følgende innspill:

- Det bør vurderes hvorvidt medlemmene i nominasjonskomiteen for kirkemøte- og bispedømmerådsvalg bør utpekes av "de gamle menighetsrådene". Nye menighetsrådsmedlemmer vil ofte savne avgjørende erfaring for å bære dette ansvaret på en god måte.

Når det gjelder innstillingens forslag om å bruke valgordningen preferansevalg har Høringsorganene følgende innspill:

- Høringsorganene ser innføring av preferansevalg som unødvendig og krevende. Vi vil mene at om listene ordnes alfabetisk og de som skal stemme krysser av for de navn de ønskes valgt (et maksimalt antall oppgis på listen) er demokratiet vel ivaretatt. Preferansevalg passer best når det skal velges en blant flere kandidater og er mindre egnet ved kollegiale valg.

- En alfabetisk oppsatt liste minsker nominasjonskomiteens makt og jevner ut den reelle valgbarheten for alle nominerte.
- Et fast antall medlemmer bør gis anledning til å komme med forslag på alternative kandidater.
- Det bør lages fylldige presentasjoner av kandidatene som forteller om interesseområder, teologisk orientering og synspunkter på aktuelle saker.
- Umerkede stemmesedler bør regnes som blanke.

Økt bruk av direktevalg (5.2.3)

Det er svært viktig at det enkelte kirkemedlem opplever at deres innflytelse ved valgene styrkes. Høringsorganene er sikker på at en slik ordning vil føre til større engasjement og bredere deltakelse enn ved gjeldende ordning. Mer bruk av direkte valg til kirkemøte og bispedømmeråd vil være bra for så vel den demokratiske utvikling som for interessen for selve valget. Vi har følgende innspill:

- Ordning 1, med direkte valg av samtlige leke medlemmer, er å foretrekke. Denne ordningen vil på en god måte styrke det enkelte kirkemedlems opplevelse av medansvar og innflytelse for kirkens øverste organer. Vi ønsker å gjøre forsøk med denne valgordningen i 2009 og 2011.
- Ved indirekte valg støtter vi innstillingens forslag om at det er det samlede råd som stemmer og ikke det enkelte menighetsrådsmedlem.
- Regler for valg av bispedømmeråd § 4.3 tredje ledd fastsetter at den som har hatt sete i bispedømmerådet i to perioder ikke er valgbar for det påfølgende. Ved ordning 1 og direkte valg bør en også sløyfe begrensninger i antall perioder man kan sitte, slik at man får samme ordning som stortinget også på dette området.

Embetets medvirkning i styringsorganene (5.3)

I henhold til vår lutherske lære bør ethvert medlem av de kirkelige styringsorganer stille likt og være meningsberettiget når saker skal drøftes og vedtas. Embetet har, på grunnlag av sin teologiske kompetanse, likevel en sentral rolle i å bistå styringsorganene i for eksempel å prøve potensielle vedtak på bibel og bekjennelse. Embetets plass i kirkemøte og bispedømmeråd ivaretas av biskopen. På dette grunnlag har vi følgende innspill:

- Presesfunksjonen i bispemøtet bør styrkes, lokaliseres til et fast bispedømme og gis adekvat administrativ støtte i sin tjeneste. Bispemøtets preses trenger langt bedre rammer for sin tjeneste om både eget bispedømme og kirken skal bli ivaretatt på en god måte.

Valg av kirkeråd (5.4)

Dagens nominasjonsordning, til så vel bispedømmeråd som til kirkeråd, gir nominasjonskomiteene alt for mye makt. Vi støtter følgende grep for å styrke demokratiet også ved valg av kirkeråd:

- Bispedømmerådene bør fritt få foreslå kandidater. Nominasjonskomiteens oppfordringer til hvilke kategori (yrkesgruppe / lek) som skal foreslås fra bispedømmerådene bør fjernes.
- Spesiell representasjon fra lek kirkelig ansatt og valgt geistlig representant bør fjernes. Disse bør være valgbare på linje med alle andre leke. Geistlig representasjon er vel ivaretatt ved bispemøtets representant i rådet.
- Valget går i to omganger. Først velges leder og dernest resten i en omgang.

Ytterligere forslag til tiltak (6)

Når kirken nå skal gjøre et arbeid for å styrke demokratiet i sin organisasjon er det avgjørende viktig at dette blir en helhetlig og målrettet satsning. For å oppnå resultater må en rekke tiltak settes i verk.

- Tid og sted for valgene (6.1):
  - De kirkelige valg bør knyttes opp til annen offentlig valgdag.
  - De kirkelige valg bør vært lagt samtidig med stortingsvalget for ikke å risikere å konkurrere om gode kandidater til vervene. Ved stortingsvalg forholder den enkelte velger seg kun til en liste i tillegg til det kirkelige valgs to lister. Lagt til stortingsvalg vil de kirkelige valg stå tydeligere frem som nasjonale valg.
  - Det bør presiseres at det gis adgang til valg i tilstøtende lokaler eller i umiddelbar nærhet. Vårt bispedømme erfarte svært forskjellig praksis i forbindelse med våre forsøk under forrige valg.
  - Forhåndsavstemming i en eller to gudstjenester er meget ønskelig. I tillegg bør det legges til rette for å avlegge forhåndsstemme på kirkekontoret eller kommuneadministrasjon der dette er tjenlig.
  - Det bør oppfordres til samarbeid med kommunens valgstyre for de offentlige valg.
- Ungdom (6.7 og 6.8):

Det er positivt at stemmerettsalderen senkes til 15 år. Vi ønsker også å motivere ungdom til å stille til valg. Dagens regelverk som ber oss "sørge for at listen inneholder kandidater under 30 år" er kanskje god nok.
- Møtegodtgjørelse (6.9):

Vi er enige i at det må innføres frikjøpsmulighet for tunge verv. Møtegodtgjørelse på linje med andre offentlige verv burde vært innført for lenge siden. Også studenter bør ha rett på en slik møtegodtgjørelse.
- Sekretariatsfunksjon (6.12)

Mange menighetsråd sliter med å bære det forvaltningsmessige ansvar som påhviler dem. Krav til saksbehandling og arkiv er for mange råd overveldende. For å sikre at rådet kan ha sitt fokus på strategi og utvikling bør det derfor avlastes med administrativ støtte. Dette vil sikre god kvalitet på saksbehandlingen, noe som er en forutsetning for et velfungerende demokrati.
- Betegnelsene "råd" og "styre" (6.13):

Det blir tydeligere, både for medlemmene internt og eksternt overfor for eksempel samarbeidspartnere, hva som er organets myndighet når betegnelsene endres fra råd til styre.

Utvelgelse av prost og biskop (7)

Når det gjelder utvelgelse av biskop bør det åpnes for å bruke en revidert ordning for nominasjon og rådgivende avstemning. Det virker også fornuftig at kirkeråd, biskop og vedkommende bispedømmeråd får uttale seg *etter* den rådgivende avstemning.

Når det kirkelige demokrati er vesentlig styrket kan tilsettingsmyndighet for biskoper overføres til kirkelige organer. Tilsetting av biskoper bør skje ved et nasjonalt organ etter nominasjon og rådgivende avstemning i hele kirken. En viss "avstand" mellom tilsettingsmyndighet og tjenestested sikrer den stedlige biskop en nødvendig selvstendighet i forhold til den tilsettende myndighet. Embetets relative selvstendighet i forhold til menighet og myndighet er et grunnleggende prinsipp innenfor luthersk embetsteologi.

Høringsorganene ser positivt på at innstillingen støtter å flytte myndighet til å tilsette proster fra kirkelig statsråd til bispedømmerådene. Det bør tas grep for å styrke bispedømmerådets rolle i tilsettingsprosessen for proster. Rådet bør umiddelbart få innstillende myndighet ved tilsetting av prost.

Økonomiske konsekvenser (10)

Det er en forutsetning at de foreslåtte endringer følges opp med økonomiske bevilgninger. Verken på lokalt, regionalt eller nasjonalt nivå finnes skjulte reserver til å bære de kostnadene disse tiltakene vil generere.

- Vi vil spesielt peke på at det ved felles valgdag med annet offentlige valg kan bli et behov for innkjøp av flere valgurner siden kirken mange steder har lånt kommunenes valgurner. Et eget beløp bør avsettes til dette formål.

Bispedømmets administrasjon vil måtte forestå kursing og rådgivning samt ha tilsyn med at valgene utføres i henhold til ordningene. Dette er et tidkrevende arbeid i en mangfoldig organisasjon med stort geografisk omfang. Til dette bør det utredes lønnsmidler.

Med vennlig hilsen

Siv Birkeland
for Siv Birkeland
stiftsdirektør

Solveig Fiske
Solveig Fiske
biskop